

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (за період 16 серпня – 15 вересня 2023 р.)

Податкова та митна політика

Громадяни та бізнес сумлінною сплатою податків до бюджету й далі фінансово підтримують обороноздатність і стійкість України. За оперативними даними Державної казначейської служби, до загального фонду державного бюджету за січень – серпень 2023 р. надійшло 1130,8 млрд грн, зокрема за серпень – 124,7 млрд грн. Серед платежів, які контролюють податкові та митні органи, основні надходження були отримані за рахунок:

- ПДВ із ввезених на митну територію України товарів – 226,5 млрд грн, у т. ч. за серпень – 34 млрд грн;
- ПДВ з вироблених в Україні товарів – 127 млрд грн (зібрано – 218 млрд грн, відшкодовано – 91 млрд грн), у т. ч. за серпень – 20 млрд грн (зібрано – 29 млрд грн, відшкодовано – 9 млрд грн);
- податку на доходи фізичних осіб та військового збору – 109,9 млрд грн, у т. ч. за серпень – 14,6 млрд грн;
- податку на прибуток підприємств – 101,9 млрд грн, у т. ч. за серпень – 30,9 млрд грн;
- акцизного податку – 69,0 млрд грн, у т. ч. за серпень – 10,1 млрд грн;
- рентної плати за користування надрами – 39,4 млрд грн, у т. ч. за серпень – 4,2 млрд грн;
- ввізного та вивізного мита – 19,6 млрд грн, у т. ч. за серпень – 2,8 млрд грн.

Частка виконання розпису доходів за січень – серпень 2023 р. Державною податковою службою (ДПС) становила 102,4 % (+11,2 млрд грн), Державною митною службою (Держмитслужбою) – 97,9 % (-5,3 млрд грн).

Загалом, за підсумками восьми місяців поточного року, до загального та спеціального фондів державного бюджету надійшло 1655,5 млрд грн податків, зборів та інших платежів.

Надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) до Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування в січні – серпні 2023 р. становили 301,8 млрд грн, у т. ч. за серпень надійшло 38,2 млрд грн (рис. 1). Позитивну роль відіграють надходження ЄСВ із

грошового забезпечення військовослужбовців.

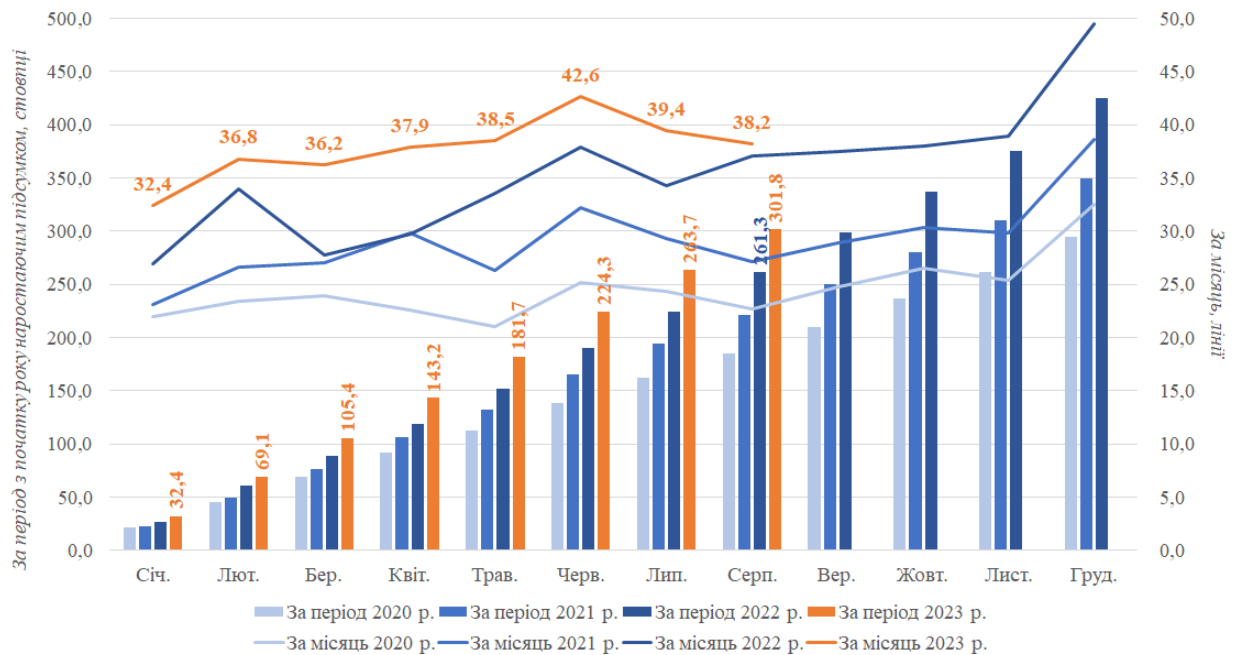

Рис. 1. Надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в 2020–2023 рр., млрд грн

Джерело: складено за даними ДПС та Міністерства фінансів України.

Верховна Рада України:

– **спростила митне декларування військової техніки під час транскордонного переміщення.** Зокрема, було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо уніфікації з європейськими та північноатлантичними стандартами процедур декларування військової техніки та інших товарів» від 23 серпня 2023 р. № 3345-IX у контексті проведення на території України та держав – членів ЄС і НАТО багатонаціональних навчань збройних сил. Отже, під час переміщення через митний кордон України військової техніки та інших товарів підрозділів Збройних Сил України (ЗСУ) та збройних сил держав – членів ЄС та НАТО замість митної декларації буде використовуватися спеціальний документ – Форма 302. Завдяки цьому очікується спрощення процедури переміщення військової техніки та інших товарів ЗСУ, що виїжджають або переміщуються за кордон на військові навчання або з іншою тимчасовою метою, а також збройних сил держав – членів ЄС та НАТО, які прямують в Україну з такою ж метою;

– **припинила дію міжурядових угод про уникнення подвійного оподаткування з Іраном і Сирією.** Парламент України законами України від 23 серпня 2023 р. № 3346-IX та № 3347-IX припинив дію двох міжнародних угод: між Урядом України і Урядом Сирійської Арабської Республіки й між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи.

Припинення дії цих угод сприятиме:

- недопущенню поповнення бюджетів Ірану та Сирії як країн, що сприяють російській федерації, у спосіб надання Україною пільгових умов оподаткування для резидентів Ірану та Сирії, які здійснюють діяльність в Україні. Після припинення дії вказаних угод до всіх доходів резидентів Ірану та Сирії, одержаних із джерел в Україні, буде застосовуватися встановлена Податковим кодексом України загальна ставка оподаткування 15 % замість пільгових ставок, установлених угодами;
- запобіганню втрат бюджету України через зарахування податку, сплаченого в Ірані та Сирії резидентами України, що здійснюють діяльність у цих країнах;
- звільнення України від узятих на себе зобов'язань щодо обміну інформацією з Іраном та Сирією з податкових питань.

Також у 2022 р. було денонсовано двосторонні угоди про уникнення подвійного оподаткування з російською федерацією та білоруссю.

Міністерство фінансів та ДПС повідомили про технічну спроможність для здійснення Україною перших міжнародних автоматичних обмінів податковою інформацією. Розроблення програмного забезпечення ДПС для здійснення міжнародного автоматичного обміну інформацією за Загальним стандартом звітності (*CRS*) та стандартом *Country-by-Country Reporting (CbCR)* із понад ста іноземними податковими адміністраціями було завершено 17 вересня 2023 р. Ініціатива реалізована завдяки плідній співпраці Міністерства фінансів України, ДПС та Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами в Україні (*EU4PFM*). Перший обмін інформацією про фінансові рахунки за друге півріччя 2023 р. (перший звітний період) відповідно до стандарту *CRS* відбудеться 2024 р. Надалі звітним періодом вважатиметься попередній календарний рік. Долучення України до чинної міжнародної системи автоматичного обміну інформацією для податкових цілей сприятиме підвищенню рівня ефективності податкового контролю та протидії ухиленню від сплати податків, створенню прозорого податкового середовища, підвищенню іміджу України як надійного та рівноправного партнера в міжнародних інформаційних податкових відносинах. Крім того, упровадження стандартів *CRS* та *CbCR* стане важливим досягненням для України як країни-кандидата на вступ до ЄС на шляху гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС.

Державна податкова служба України, крім того:

– **підбила підсумки десятиріччя податкового контролю за трансфертним ціноутворенням (ТЦ).** З 01 вересня 2013 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» від 04 липня 2013 р. № 408-VII. За десять років, що відтоді минули, Україна досягла значного прогресу в розвитку системи трансфертного ціноутворення, зокрема завдяки послідовній політиці щодо імплементації кроків

Плану *BEPS*, правил *GAAR*, концентрації напрямів ТЦ, контролю за діяльністю нерезидентів, контрольованих іноземних компаній, пасивних доходів у єдиний ефективний інструмент контролю за правилами міжнародного оподаткування. Протягом десятирічного періоду формування законодавчої бази з трансфертного ціноутворення ДПС проводила аналітичну роботу та контрольні-перевірочні заходи, які дали змогу забезпечити значні результати (рис. 2).

Рис. 2. Результати податкового контролю за трансфертним ціноутворенням у 2013–2023 рр.

Джерело: Державна податкова служба України¹.

За десять років, про які йдеться, вітчизняні законодавчі норми ТЦ стали дієвим інструментом протидії ухиленню від оподаткування. Україна повною мірою залучена до загальносвітових процесів протидії розмиванню оподаткованої бази та виведенню прибутків з-під оподаткування. ДПС повинна й надалі безперервно працювати над удосконаленням податкового контролю за ТЦ відповідно до провідного міжнародного досвіду;

– *провела загальнонаціональне опитування платників податків щодо оцінювання рівня корупції та доброчесності в органах ДПС.* Зокрема, Служба звернулася до платників податків з проханням взяти участь в опитуванні та відповісти на 14 запитань. Мета опитування – ідентифікувати проблемні питання щодо організації роботи ДПС, а також роботи працівників органів ДПС. Як

¹ Трансфертному ціноутворенню в Україні 10 років. 2023. 01 верес. URL: <https://www.tax.gov.ua/media-tsentr/novini/704650.html>

очікується, результати опитування будуть ураховані під час підготовки управлінських рішень з питань запобігання корупції, визначення критеріїв доброчесності працівників органів ДПС. Це дослідження допоможе ДПС покращити свою роботу.

Держмитслужба підбила підсумки за 11 місяців «митного безвізу». З 01 жовтня 2022 р. оформлено понад 19 тис. транзитних декларацій у Новій комп'ютеризованій транзитній системі (*New Computerized Transit System, NCTS*). Загалом за 11 місяців зареєстровано 15 725 переміщень з України. Зокрема, у серпні 2023 р. в країнах – учасницях Конвенції про процедуру спільного транзиту було завершено 3362 переміщення, розпочатих в Україні. З початку міжнародного застосування *NCTS* за 3430 деклараціями спільного транзиту товари були успішно доставлені до митниць призначення на митній території України. Зокрема, у серпні 2023 р. було зафіксовано 777 таких декларацій (рис. 3). Також станом на кінець серпня 2023 р. підприємствам надано 72 авторизації на застосування транзитних спрощень. Понад 30 заяв від підприємств перебувають на різних етапах розгляду. Так пошавляється процес отримання та використання бізнесом митних спрощень.

Рис. 3. Дані про застосування «митного безвізу» за період із 01 жовтня 2022 р.
Джерело: Державна митна служба України².

Зростає кількість авторизованих економічних операторів (АЕО). Протягом серпня 2023 р. п'ять компаній отримали статус авторизованого

² За 11 місяців «митного безвізу» оформлено більше 19 тис. транзитних декларацій у системі NCTS. 2023. 05 верес. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/ncts-26/post/za-11-misiatsiv-mitnogo-bezvizu-oformleno-bilshe-19-tis-tranzitnikh-deklaratsii-u-sistemi-ncts-new-computerized-transit-system-1279>

економічного оператора в Україні. Станом на середину вересня 2023 р., за даними Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів³, статусу АЕО набули вже вісім підприємств, а саме:

- 1) із 18.03.2021 р – ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна»;
- 2) із 30.06.2023 р. – ТОВ «Епіцентр К»;
- 3) з 12.08.2023 р. – ТОВ «Нова пошта Глобал»;
- 4) із 14.08.2023 р. – ПрАТ «Стальканат»;
- 5) із 16.08.2023 р. – ТОВ «Волинська меблева компанія-Україна»;
- 6) із 31.08.2023 р. – ТОВ «Кондитерська фабрика «Ярич»;
- 7) із 31.08.2023 р. – ТОВ «Фуджікура аутомобілів Україна Львів»;
- 8) із 05.09.2023 р. – ТОВ «Шредер».

Підприємство із статусом авторизованого економічного оператора зможе користуватись усіма перевагами АЕО, що полегшить доступ до спрощень, які передбачені Митним кодексом України та Конвенцією про процедуру спільного транзиту. Зокрема, таке підприємство матиме змогу досягти зниження рівня ризику щодо товарів, які переміщуються, скористатися можливістю першочергового виконання митних формальностей, здійснювати випуск товарів за своїм місцезнаходженням тощо. Статус АЕО із доступом до низки переваг та спрощень є виявом довіри митниці до підприємства із взаємною готовністю до розбудови партнерських відносин держави та бізнесу.

Митницями Держмитслужби з 01 січня 2016 р. видано 1 млн сертифікатів з перевезення (походження) форми EUR.1 для експорту українських товарів. Зокрема, мільйонний сертифікат був виданий у серпні 2023 р. Чернівецькою митницею на пшеницю, експортовану до Португалії на умовах вільної торгівлі. За даними поточного року, найбільшу кількість таких сертифікатів було видано до Польщі (21 %), Румунії (17 %), Німеччини (7 %) та Литви (6 %). Під час здійснення експорту товарів з України митниці видають сертифікати з перевезення EUR.1 у разі, якщо його потрібно пред'явити при ввезенні на митну територію країн ЄС, ЄАВТ, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Чорногорії, Грузії, Північної Македонії та Ізраїлю як доказ того, що товари українського походження відповідають вимогам правил визначення преференційного походження при застосуванні преференційних ставок ввізного мита. Термін дії сертифіката – чотири місяці. Таким чином митниці Держмитслужби активно сприяють експорту української продукції на європейський ринок.

*Національний інститут стратегічних досліджень
Вересень 2023 р.*

³ Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів / Державна митна служба України : офіц. сайт. URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/aeopubliclist>